

חברת פוקס המאה העשרים ממשיכה בימים אלה, במלוא התנופה - בהכנות להפקת המחזמר הראוותני באסבי ברקליי. זכור, הופסקו ההכנות להסרת חייו של הז'ורנאליסט הנודע - בגלל מותו הפתאומי, לפני כחודשיים. ברקליי, אשר שימש כיועץ אמנותי וטכני לסרט אודות חייו - מת בלוס-אנג'לס בגיל שמונים. והאלפנים נאלצו לחפש מעצב זכוריאוגרף שיצליח להיכנס במהירות לנעליו של אחד מחשובי היוצרים במחזמר ההוליוודי בשנות הזהב שלו - אם לא החשוב בהם.

באסבי ברקליי קנה את פירוטו בשנות השלושים, כאשר יצר באולפני וורנר ברטס ז'ורנאליסטיות ועוצרות-שימה במחזמר שביים לז'ורנאליסט. כל ז'ורנאליסטיה סיני-מאית של ברקליי - הפכה פנינה קולנועית מבריקה ומלוטשת. עיקר סיגנונו התבטא באיגון קומפוזיציות סימטריות של עשרות נערות יפהפיות - מול מסריות שהיו עלולות וירדות, בתקרבות ומתרחקות - לאורך, לרוחב, מאלכסון ובמעגל בעזרת תיאוריות-ענק. שניבנו באולפני וורנר - נהג להציג את נערותיו על רקע פסנתרים עצומים, בריכות ומירוקות עבירות, או מבינים גיאומטריים מרהיבי-עין. הוא היה היוצר הקולנועי הראשון במינה זיקלס המישפחתיים של הילוד, שהעז באחד הקטעים - לתת לנערותיו להחזיק בנגן ענקיים בין רגליהן - כסימבול מיני מובהק, שהסווה בדיאלוג מבדח ובלחנים מתקתקים.

מנוחה על זרי-דפנה. גיימס קגני, גינ'ר רוג'רס, ראבי קילר ואונה מרקל היו כוכבים קבועים בסרטיו, ובין יצירותיו המפורסמות ביותר באותה תקופה: רחוב 42, נערות כרייז'ב 1933 ואחרות. בסוף שנות השלושים עבר לעבוד באולפני מטרופוליטן-מאיר, והקדיש את זמנו לבימוי סרטים שלמים - ולא קיטעי-מחול בלבד. כפי שעשה באולפני וורנר-ברטס. כאן היתה הצלחתו פחותה (בין השאר בייס סירטי-משפחה בכיכובם של ג'ודי גארלנד ומיקי רוג'י), ורק כאשר עבר לבימוי אולפני פוקס המאה העשרים יצר, ב-1943, את כל החבורה כאן - חזר לאקסטראוואר-גאנצה הקולנועית שלו.

במשך השנים שעברו מאז, העדיף באסבי ברקליי לנוח על זרי-דפנה, ורק ב-1970 שב לביים בברודוויי את המחזמר המר-חדש לא. לא. גאנט! - בכיכובה של ראבי קילר, כוכבת הוותיקה. כאמור, מכינה עתה חברת פוקס גירסה קולנועית, שתגיש את שנותיו של ברקליי בהוליווד. הז'ורנאליסט הקישש שימש תקופה מסוימת כיועץ טכני ואמנותי, והחל משחזר את תכנוני הז'ורנאליסטיה הגיאומטרית שלו, כאשר לפתע חלה ומת. קודם שהספיק להשלים את יצירתו האחרונה.

תדרוך

חובה לראות:

תל-אביב - מלתעות; האיש שרצה להיות מלך; חילי הקסם; שלושת ימי הקונדור; סיפורו של אדל.

ירושלים - המהגרים; בושם נשים; מלתעות; זהות גנובה.

חיפה - מלתעות; שלושת ימי הקונדור; אמריקני בפאריס.

תל-אביב

מלתעות (אלנבי, חן, ארצות הברית) - מותחן מרתק מאינדיבידואל המגלי גל בסרטי-כניקה מדימה, מהפנטת ועוצרת נשימה, את המיתוס האכראי של אדם-גאנץ במילצת. זו מתגלמת בדמות כרישי-ענק, הקורע נשים וזולל ילדים.

האיש שרצה להיות מלך (מורג'י, ארצות-הברית) - ספור קטן ולא חשוב של רוידארד פילינג. הפך סרטי-הרפתקאות מהנה ומלא הזמור סרקאסטי, אודות יומרתה הקולנועית-אליסטית של בריי-טניה. מישק מלבב של שון קוניר ומייקל קיין, בדמות זוג הרפתקנים היוצאים לחי-פוקס.

שיגעון אפל ושנוש בהירה

„סיפורו של אדל“ (פריז, תל-אביב, צרפת) - סרטו הלפני-אחרון של הצרפתי פרנסואה טריי-פוטו.

פוטו - הוא על אהבה האובססיבית של נערה לגבר, שיחס אליה אדיש. אהבה פוגעת, מכאיבה, הגורמת לאיבוד הזהות העצמית, שכל הניסיונות להשימה מביאים להרס-עצמי ולטירוף-הדעת. אדל היתה בתו השנייה של הסופר ויקטור הוגו, שברחה מן הבית ב-1863 כדי לרדוף אחר אהובה. טריפו מבסס את העובדות על יומנה של אדל, שמתה ב-1915, לאחר שבילתה את ארבעים שנותיה האחרונות במוסד לחולי-רוח בפאריס.

טריפו מפרש את היום כאודיסאה מכאיבה, לא-רצונית, של תשוקה וייסורים - אל השלווה והשלמות שביגעון. זוהי אהבה פאתטית, תובענית, משפילה, שאדל אינה יכולה לעמוד בעוצמת דחפיה. הבמאי הצרפתי משתמש בדגמים וסימנים של מלודרמה הוליוודית משנות ה-40: סמנים רומנטיים, דיאלוג שטוח, תיאורה גותית, גיבורי-מישה קארטוניים. אבל באלה הוא משתמש רק כרקע נפלא, שעליו הוא מדגיש ומעמיק את מצבה הטראגי של אדל. באמצעותם הוא גם יוצר את האירוניה הדראמאטית, שכה אהובה עליו בסרטיו. באינטרפרטציה המחושבת אצלו לפי-סטרטיגיה - טריפו גם מרמז, שבדי-חמה של אדל לא היתה רק אחרי אהובה, אלא גם מצילו המכביד של אביה המהולל: אדל מעלימה את זהותה, מסתתרת תחת שמות בדויים ומתייסרת בניסיון לשכוח את זכר אחותה שטבעה.

טריפו טוען, שכדי ליצור תחושה של חנק - הירבה לצלם במקומות סגורים ודחוסים. הוא נעזר בצלמו הספרדי ניסטור אלמנדרוס, שאיפיון את גוגי הסטט בחוס-כחה: הוא צילם את השחקנים על רקע קודר, אלה מוארים היטב

איזבל אדו'אני - טירוף האהבה

ונתן להבחין בהם בפרטים רבים - אבל חרקע נשאר כהה, כבד ומעיק. רוב הסרט האמפולוי עומד בניגוד חריף לקיטעי-הסיום שלו, שבהם מגיעה הגיבורה לשלימות ה-עצמית שבטירוף. אז מואר לפתע האקרון בשמש בהירה, בצבעים חמים וחוקים - ואדל מרחפת בין הרחובות, שחורה, מרופטת ובלויה. זוהי תמונה, שרישומה הפיזי לא יימחק זמן רב מן הזיכרון.

„סיפורו של אדל“ לא היה מגיע לעוצמתה המרטיטה של החווייה האמנותית, לולא מישקה היוצא-מ-הכלל של איזבל אדו'אני - נערה בת 19, העושה את צעדיה הראשונים בעולם הקולנוע. צריך לראות אותה, כדי להבין עד כמה היא גדולה.

בידור שטוח ונושעשע

„קרב קשה במיטה רכה“ (ג'ר, תל-אביב, בריטניה) - שני תיים וחצי המתין מפיץ הסרט, עד שהעלה את הקומדיה הבריטית על מסכי בתי-הקולנוע.

כשרואים את הסרט - מבינים מדוע. לא שהוא אינו מבוך להיפך. הוא מאד משעשע. אבל עברו הימים שבהם התרכזו הקולנוע סביב ה„סטאר“ שלו. היום מבקשים הצופים משוה הרבה יותר מתוחכם, מורכב ובעל-משמעות. זימיונס הפנטאסטי של האחים ג'ון ורוי בולטינג, שיצרו את ה-מהתלה הזו - נשא אותם אל פאריס הכבושה בימי ממשלת וישי, ואל „בורדל“ חביב וסימפאטי - המגוייס על-ידי המודיעין הבריטי למשימות-חבלה באויב הנאצי. וכך, בעוד שבחזית משתוללת מילחמה - נכנעים הגרמנים במיטותיהן של יצאניות-הצמרת הצרפתיות.

אל חציר העלילתי הזה צמוד כוכב הסרט, פיטר סלרס - וסביבו מתרכז כל המיבנה האמפוזי של התסריט, שפרקו חוזרים על עצמם שוב ושוב, ובכל אחד מהם מפגין פיטר סלרס כישרון חיקוי ויטואווי, עיתוי קומי מדויק וידע בסיסי במקוונות קולנועיות. אבל זה הכל. הסרט קם ונופל בזכות הקומיקאי הבריטי, וכשוה נעלם לרגע מן המסך - מצמים לו בקוצר-רוח. סלרס מופיע בשישה תפקידים שונים, מאופר בכל אחד מהם ומגלגל את לשונו בניבים שונים - כפי שהוא רואה בדימוינו פקיד נאצי עלוב-נפש, מייג'ור בריטי שחץ, גנרל צרפתי זקן ונואף או אפילו המיהרר, בכבודו ובעצמו.

העובדה שאחיים-התאומים בולטינג כתבו את התסריט, כשלנגד עיניהם ניצבת אישיותו הרבי-זונית של סלרס -

פיטר סלרס - שישה תפקידים

ניכרת היטב גם בכל שאר חלקיו של הסרט: עם קצת יותר תשומת-לב, ניתן היה להפוך את דמותה של מאדאם-הבית פנינה של תפקיד, ואת מישקה של לילה קדובה (בובולינה מזרבה היווני) קליידוסקופ של פאתטיות קומית. אבל היא נשארת שטוחה כצלחת - ממש כשם שקורט יורגנס הוא נאצי „מבין“, מלא הערכה ו„יראת-כבוד“ נוזליים - כי מושלה הצבאי של פאריס, המסייע ל„מוסד המפורסם ביותר ברחבי אירופה.“ זהו סרט מבוך, אך מלבד רישומו המשעשע של פיטר סלרס - ספק אם יישאר זמן רב באוצר החווייות.

ירושלים

*** המהגרים (אורנג, שוודיה) - הבמאי-צלם-תסריטאי-עורך יאן טרול, יצר סאגה נוגעת ללב כפאתוס ריאליסטי-רומאנטי, אודות מסע-ייסורים ממושך ש-עזברות מישפחות הנמלטות משוודיה ה-קרה והמתנכרת לאיכריה העניים - אל ארץ האפשרויות-הבלתי-מוגבלות. עם ליב-אלמן ומאקס פוי-סידוב.

*** בישם נשים (הבירה, איטליה) - מישק מעולה של ויטוריו גסמאן, בסרט פחות חשוב של דינו ריסי - אודות נכה ממורמר-המחרבן" על כל העולם, ובכלי-זאת מותר לקהל תקווה אופטימית לחיים טובים יותר. החלק הראשון של הסרט - פגז של צחק.

*** זהות גנובה (סמדר, ארצות-הברית)

הברית) - מיקלאנג'לו אנטוניוני תוהה, יחד עם גיבורו - עיתונאי שמאס בחיי נדודים אינסופיים - על הוויית קיומו. ניסיונו לברוח מעצמו, מהחברה, מהפז-ליטיקה ולהתחבא תחת שם אחר - נכשל. סרט קודר ויפהפה בעיצובו הארכיטקטוני, עם ג'ק ניקולסון ומאריה שניידר, בתפי-קידה הפשוט והטוב ביותר.

חיפה

*** אמריקאי בפאריס (אורות, ארצות-הברית) - אחד המיוזיקלס החשובים בים ביותר בתולדות הקולנוע ההוליוודי: ג'ין קלי אחראי על הז'ורנאליסטיה של עצמו, על-פי הלחנים של ג'ורג' גרשווין. הקרנה חוזרת של הסרט הציבעוני שנוצר בתקופה שבה אריה של מ'ג'יח עדיין שאג במלוא כוחו (1951).